

How Far Must One Go for the *Mitzvah* of *Kiddush Levanah*? Rabbi Michael Taubes

1. **שמות פרשת בא פרק יב**
(א) ויאמר קנן אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר:
(ב) החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה:
2. **רש"י שמות פרשת בא פרק יב**
(ב) החדש הזה - הראהו לבנה בחידושה ואמר לו כשהירה מתחדש יהיה לך ראש חודש...
הזה - נתקשה משה על מולד הלבנה באיזו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע, ואמר לו כזה ראה וקדש...
3. **תלמוד בבלי מסכת מנחות דף כט עמוד א**
תנא דבי רבי ישמעאל: שלשה דברים היו קשין לו למשה, עד שהראה לו הקב"ה באצבעו, ואלו הן: מנורה, וראש חדש, ושרצים... ראש חודש, דכתיב: החודש הזה לכם ראש חדשים.
4. **רש"י מסכת מנחות דף כט עמוד א**
ראש חדש - בשעת מולד לבנה אינה נראית כי אם מעט ואינה ניכרת כדאמרינן בראש השנה (דף כ) כזה ראינו אם כזה ראינו.
5. **תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כ עמוד א**
התני רבה בר שמואל: יכול כשם שמעברין את השנה לצורך - כך מעברין את החדש לצורך? תלמוד לומר החדש הזה לכם ראש חדשים - כזה ראה וקדש.
6. **רש"י מסכת ראש השנה דף כ עמוד א**
כשם שמעברין את השנה לצורך - מפני האביב והתקופה ופירות האילן, כדאייתא בפרק קמא דסנהדרין (יא, ב).
כזה ראה וקדש - כיון שתראה קדש בו ביום.
7. **תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ט**
הלכה ב
הרואה את הלבנה בחידושה אומר ברוך מחדש חדשים.
8. **תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מב עמוד א**
דאמר רב יהודה: ברוך [וכו'] אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמיים לעשות רצון קונם פועלי אמת שפעולתן אמת וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהן עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ה' מחדש חדשים.
9. **רש"י מסכת סנהדרין דף מב עמוד א**
תפקידם - מצוה שצויתם להתנהג בהילוך תקופותיהם.
ששים ושמיים - כדכתיב (תהלים יט) ישיש כגבור.
פועלי אמת - הן שאינם משנים את סדרם.
וללבנה אמר - הקדוש ברוך הוא, שתתחדש בכל חדש.
עטרת תפארת - היא זו לעמוסי בטן, סימן הוא להם שאף הם שמונים להם, עתידים להתחדש בגלותן כמותה ולפאר יוצרם.
10. **רמב"ם הלכות ברכות פרק י**
הלכה טז
... הרואה לבנה בחידושה מברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמיים לעשות רצון קונייהם פועלי אמת ופעולתם צדק וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על כבוד מלכותו ועל כל מה שברא ברוך אתה יי' מחדש החדשים.
11. **שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכו**
סעיף א
הרואה לבנה בחידושה מברך: אשר במאמרו ברא שחקים וכו'...

12. מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק כ

הלכה א

ואין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת, כשהוא מבושם, ובכלים נאים, ותולה עיניו כנגדה, ומיישר את רגליו, ומברך, אשר במאמרו ברא שחקים, וברוח פיו כל צבאם, חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם, פועלי אמת שפעולתם אמת, וללבנה אמר שתתחדש באור יקר ועטרת תפארת לעמוסי בטן, שהם עתידים להתחדש כמותה, לפאר יוצרם על כבוד מלכותו, ברוך אתה י"י מקדש ישראל וראשי חדשים.

הלכה ב

ואומר שלש פעמים, סימן טוב, סימן טוב תהיה לכל ישראל, ברוך יוצרך ברוך עושך ברוך קונך ברוך בוראך, ורוקד שלש רקידות כנגדה, ואומר שלש פעמים, כשם שאני רוקד כנגדך ואיני נוגע בך, כך אם ירקדו אחרים כנגדי לא יגעו בי, תפול עליהם אימתה ופחד, ולמפרע, אמן אמן, סלה הללויה. ואומר לחבירו שלש פעמים שלום עליך, וילך לביתו בלב טוב.

13. ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות ראש חודש

[ט] בכל חדש מקדשין הלבנה מעומד...

14. שמות רבה (וילנא) פרשת בא פרשה טו

כד ד"א החדש הזה לכם, הרואה את הלבנה היאך צריך לברך בזמן שהיו ישראל מקדשין את החדש, יש מן רבנן אמרין ברוך מחדש חדשים, ויש מהם אומרים ברוך מקדש חדשים, ויש מהם אומרים מקדש ישראל שאם אין ישראל מקדשים אותו אין אותו קדוש כלום...

15. דרך פקודיך מצות עשה ד חלק המעשה

(ג) מדברי סופרים הוספה לכלל המצוה הזאת לברך הלבנה, והיא מצוה גדולה, וצריך לברך אותה בשמחה ובטוב לבב, והוא בשורה ללבנה שתתחדש שיהיה אור הלבנה כאור החמה וישראל עתידין להתחדש כמותה, ונוסחת הברכה ידועה...

16. תשובות והנהגות כרך ג סימן קיב

שאלה: גדרי ברכת הלבנה וקטן שהגדיל

בכל תחילת חודש שמתחדשת הלבנה ועד חצי החודש מברכין ברכת הלבנה, (אגב צ"ע מ"ט מיקרי ברכת "קידוש לבנה" וכי מקדשין בזה את הלבנה, וגם נוסח הברכה הלוא הוא "מחדש חדשים", והוא לן לקרוא הברכה חידוש הלבנה ולא קידוש שאין מקדשין בזה"ו, אכן במסכתא סופרים פ"כ הנוסח "מקדש חדשים", ואולי בזמן שקידשו החודש ע"פ הראיה נהגו לברך כן "מקדש חדשים", אבל לדידן שהנוסח הוא "מחדש חדשים" לכאורה היה ראוי לקרותה ברכת חידוש לבנה)...

17. שמות רבה (וילנא) פרשת בא פרשה טו

לא ד"א החדש הזה לכם, משל למלך שקדש אשה וכתב לה מתנות מועטות כיון שבא ללקחה כתב לה מתנות רבות כבעל, כך העולם הזה אירוסין היו שנאמר (הושע ב) וארשתיך לי לעולם ולא מסר להם אלא הלבנה בלבד שנאמר החדש הזה לכם, אבל לימות המשיח יהיו נישואין שנאמר (ישעיה נד) כי בועליך עושיך באותה שעה מוסר להן את הכל, שנא' (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד.

18. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נא עמוד ב

/משנה/ - ... בית שמאי אומרים: נר ומזון בשמים והבדלה, ובית הלל אומרים: נר ובשמים מזון והבדלה. בית שמאי אומרים: שברא מאור האש, ובית הלל אומרים: בורא מאורי האש... ואין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו...

19. רש"י מסכת ברכות דף נא עמוד ב

נר ומזון - מי שאין לו אלא כוס אחד במוצאי שבת מניחו עד לאחר המזון, וסודר עליו נר ומזון ובשמים והבדלה כו'. שיאותו - שיהו נהנים ממנו.

20. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נב עמוד א

דתניא, אמר רבי יהודה: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המזון שבתחלה ועל הבדלה שהיא בסוף, על מה נחלקו? על המאור ועל הבשמים - בית שמאי אומרים: מאור ואחר כך בשמים, ובית הלל אומרים: בשמים ואחר כך מאור.

21. רמב"ם הלכות שבת פרק כט

הלכה כד

סדר הבדלה במוצאי שבת מברך על היין ואח"כ על הבשמים ואחר כך על הנר, וכיצד מברך על הנר בורא מאורי האש, ואחר כך מבדיל. הלכה כה

אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו כדי שיכיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת...

22. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רצח

סעיף א
מברך על הנר: בורא מאורי האש, אם יש לו וא"צ לחזור אחריו...

23. משנה ברורה סימן רצח

(א) וא"צ לחזור אחריו - שאין מברכין אלא לזכר שנברא האור במו"ש וכנ"ל וע"כ יוכל לברך על הכוס אפילו בלא נר ומתי שזדמן לו אח"כ שיראה אש ויהנה לאור יברך בורא מאורי האש ואך דוקא בליל מו"ש ולא יותר דעבר זמנו וכדלקמן בס"י רצ"ט ס"ו:

24. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד א

אמר רב חייא בר אשי אמר רב: המדליק נר של חנוכה צריך לברך. ורב ירמיה אמר: הרואה נר של חנוכה צריך לברך. אמר רב יהודה: יום ראשון - הרואה מברך שתיים, ומדליק מברך שלש. מכאן ואילך - מדליק מברך שתיים, ורואה מברך אחת.

25. רש"י מסכת שבת דף כג עמוד א

הרואה - העובר בשוק ורואה באחד החצרות דולק, ומצאתי בשם רבינו יצחק בן יהודה, שאמר משם רבינו יעקב: דלא הוזקקה ברכה זו אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין, או ליושב בספינה.
הרואה מברך שתיים - שעשה נסים ושהחיינו, שאין עליו לברך להדליק - דהא לא אדליק איהו.

26. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג

הלכה ד

כל שחייב בקריאת המגילה חייב בהדלקת נר חנוכה והמדליק אותה בלילה הראשון מברך שלש ברכות ואלו הן: בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק נר שלחנכה בא"י אל' מ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בא"י אל' מ"ה שהחיינו וקיימ' והג' לזמן הזה, וכל הרואה א אותה ולא בירך מברך שתיים, שעשה נסים לאבותינו ב ושהחיינו, ובשאר הלילות המדליק מברך שתיים והרואה מברך אחת שאין מברכין שהחיינו אלא בלילה הראשון.

27. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעו

סעיף א

המדליק בליל ראשון מברך שלש ברכות: להדליק נר חנוכה, ושעשה נסים, ושהחיינו; ואם לא בירך זמן בליל ראשון, מברך בליל שני או כשיזכור.

סעיף ב

מליל ראשון ואילך מברך שתיים: להדליק, ושעשה נסים. הגה: ויברך כל הברכות קודם שיתחיל להדליק (מהרי"ל).

סעיף ג

מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה, וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר חנוכה מברך: שעשה נסים, ובליל ראשון מברך גם: שהחיינו, ואם אח"כ בליל ב' או ג' בא להדליק אינו חוזר ומברך: שהחיינו.

28. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכו

סעיף א

...הגה: ואין לקדש החדש אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת ונהנין מאורה (אגור).

29. משנה ברורה סימן תכו

(א) ונהנין מאורה - דהיינו בעת שזריחתה ניכרת ע"ג קרקע. אם נתכסה הלבנה בעבים אם העב דק וקלוש שנראית הלבנה ממנו ונהנה בה מברך ואם הענן עב אינו מברך ואם התחיל לברך ואח"כ נתכסה בעבים גומר הברכה אם לא שהוא משער שתכסה הלבנה באמצע ברכתו שאז לא יתחיל ברכתו ועיין בה"ל וה"ה אם יש מסך מבדיל בינו לבין הלבנה הדין ג"כ כמו לענין עבים דאם המסך הוא דק וקלוש שעובר ממנו אור הלבנה עד שהוא נהנה ממנה ויכול להכיר מן הדברים שהם ניכרים לאור הלבנה יכול לברך עליו ואם המסך הוא גס ואין נהנה מאור הלבנה אין לברך דהוי ברכה לבטלה ועיין מה שכתבנו בסוף הסימן:

30. חיי אדם חלק א כלל סח

סעיף יט

...ואם צריך לעקור מביתו לילך לעיר אחרת לקיים המצוה, צריך עיון:

31. נשמת אדם חלק א כלל סח

ג נ"ל דאין צריך לעקור מביתו לילך לעיר אחר לקיים המצוה אפילו מצוה דאורייתא והיא עוברת כתקיעת שופר ולולב, וראיה מהא דר"ה דף ל"ד ובש"ע סי' תקצ"ה היה לפניו ב' עירות באחת תוקעין ובאחת מברכין כו', ואי ס"ד שצריך לעקור ממקומו, קשה האיך ימצא עיר שמברכין ולא תוקעין, והלא צריכין לעקור ממקומו לילך לעיר שתוקעין, אע"כ דאין צריך לעקור. ומיהו נ"ל דבמקום דאזיל ואתי ביומו מחויב לילך וכדאיתא בסוכה (כ"ו) [כ"ז] ע"ב, ועיין ריש סי' קס"ג במ"א וצ"ע. ומ"מ במי שיש לו אשה או בנים נ"ל דודאי א"צ לעקור דירתו שהרי שמחה

הוא ג"כ מצות עשה מן התורה, וקיי"ל אשה בעלה משמחה. ועוד מטעם אחר נ"ל דא"צ לילך מביתו דהא קודם י"ט לא חל עליו כלל המצוה עד י"ט ואז א"א לו לילך יותר מתחום, ואעפ"י דקיי"ל שואלין ודורשין קודם שלשים יום לכל יום טוב, כמש"כ המ"א סי' תכ"ט, וא"כ חל עליו חיוב המצוה, כדמצינו בס"י תל"ו לענין בדיקות חמץ, נראה לי לחלק דדוקא התם דהמצוה בידו לבדוק חייבוהו חכמים לקיים המצוה, אבל הכא שאינו בידו רק שיחזור אחריה אינו חייב אפילו מדרבנן. וראיה לזה בזבחים דף ק' דמחלקינן כאן קודם חצות כאן לאחר חצות, הרי להדיא דאפילו בע"פ קודם חצות לא אמרינן שכבר חל עליו חובת פסח ולא יחול עליו אנינות, אע"כ דהמצוה אינו חל על האדם עד שיגיע זמנו הראוי לקיים. וגם שם לענין בדיקת חמץ פרש"י דחכמים חייבוהו אבל לא מן התורה. ואמנם בסוכה דף כ"ה ע"ב משמע שהוא מן התורה, ועיין ברמב"ם פ"ה מהל' תלמוד תורה דחייב לקבל פני רבו ברגל ב"ט אע"ג דלא אתי ביומיה, דדוקא לר"א מחלק הש"ס ולא קיי"ל כוותיה, וא"כ מוכח דלא מהני טעם זה דשמחת לבטל שום מצוה, ולכן הדבר צ"ע:

32. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לד עמוד ב

כיצד? שתי עיירות, באחת תוקעין ובאחת מברכין - הולכין למקום שתוקעין, ואין הולכין למקום שמברכין. פשיטא! הא דאורייתא הא דרבנן! - לא צריכא, דאף על גב דהא ודאי והא ספק.

33. רש"י מסכת ראש השנה דף לד עמוד ב

דהא ודאי והא ספק - ודאי הוא לו שאם ילך אצל המברכין ימצא שם עשרה, ויתפלל שליה צבור ויוציאו ידי חובתו, ואם ילך אצל התוקעין - שמא כבר עמדו והלכו לביתם.

34. רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ג

הלכה יג

... שתי עיירות באחת יודע בודאי שיש שם מי שיברך להן תשע ברכות ואין שם תוקע, ובשנייה ספק יש שם תוקע ספק אין שם הולך לשנייה, שהתקיעה מדברי תורה והברכות מדברי סופרים.

35. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקצה

סעיף א

מי שאינו בקי בתקיעות ולא בסדר תפלת מוסף, ולפניו שתי עיירות באחת בקיאים בתקיעות ולא בתפלת מוסף ובאחת בקיאים בתפלת מוסף ולא בתקיעות, הולך למקום שבקיאים בתקיעות, אפילו של מוסף ודאי ושל תקיעות ספק. הגה: מיהו אם יכול לילך למקום המתפללים ויש שהות ביום שישמע אה"כ התקיעות במקום שתוקעין, יקיים שתי המצות, דכל היום כשר לתקוע (ב"י בשם ירושלמי).

36. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כז עמוד ב

תנו רבנן: מעשה ברבי אלעאי שהלך להקביל פני רבי אליעזר רבו בלוד ברגל, אמר לו: אלעאי, אינך משובתי הרגל. שהיה רבי אליעזר אומר: משבח אני את העצלנין שאין יוצאין מבתיהן ברגל, דכתיב ושמחת אתה וביתך. איני? והאמר רבי יצחק: מניין שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל - שנאמר מדוע את הלכת אליו היום לא חדש ולא שבת - מכלל דבחדש ושבת מיחייב איניש לאקבולי אפי רביה! - לא קשיא, הא - דאזיל ואתי ביומיה, הא - דאזיל ולא אתי ביומיה.

37. רש"י מסכת סוכה דף כז עמוד ב

אינך משובתי הרגל - הואיל ולא עמדת בביתך אצל אשתך.

משבח אני את העצלנין - אף על פי שלא בשביל הרגל מתעכבים, שהרי כל ימות השנה אינן יוצאין מחמת עצלות - אף על פי כן משבחן אני. מדוע את הולכת וגו' - בעלה של שונמית אמר לה, כשאמרה לו אלכה וארוצה עד איש האלהים ואשובה. הא דאזיל ואתי ביומיה - ומשמח שמחת החג עם אשתו - חייב להקביל פני רבו, כגון עיר שבתוך התחום, או על ידי עירוב.

38. רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ה

הלכה ז

... וחייב אדם להקביל פני רבו ברגל.

39. תלמוד בבלי מסכת זבחים דף ק עמוד א

אביי אמר, לא קשיא: כאן שמת קודם חצות, כאן שמת לאחר חצות, קודם חצות דלא איחזי לפסח - חיילא עליה אנינות, אחר חצות דאיחזי לפסח - לא חיילא עליה אנינות.

40. רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק ו

הלכה ט

האונן ראוי לאכול הפסח לערב, מפני שאנינות לילה מדבריהם לא העמידו דבריהם במקום כרת בדבר זה אלא שוחטין עליו וטובל ואחר כך אוכל כדי שיפרוש מאנינותו ולא יסיח דעתו, במה דברים אמורים שמת לו המת אחר חצות שכבר נתחייב בקרבן פסח, אבל אם מת לו המת קודם חצות אין שוחטין עליו אלא ידחה לשני ...

41. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן יג

סעיף ג

אם נודע לו בשבת, כשהוא בכרמלית, שהטלית שעליו פסול, לא יסירנו מעליו עד שיגיע לביתו, גדול כבוד הבריות. הגה: ואפילו טלית קטן שתחת בגדיו אין צריך לפשוט. וה"ה אם נפסק אחד מן הציציות ומתבייש לישב בלא טלית, דיוכל ללבושו בלא ברכה, מכח כבוד הבריות (ב"י בשם התשובה). ודוקא בשבת, דאסור לעשות ציציות, אבל בחול כהאי גוונא, אסור. (מרדכי פ"ק דף צ"א ע"ב).

42. מגן אברהם סימן יג

ח כבוד הבריות. ואע"ג דציצית מ"ע דאורייתא ואיסור דאורייתא לא דחינן מפני כבוד הבריות מ"מ שרי דלא אמרה תורה לא תלבש בגד בלא ציצית אלא מ"ע להטיל בו ציצית וכיון שאינו יכול להטיל בו ציצית בשבת אינו עובר ופשוט דעכ"פ אסורא דרבנן איכא ולכן לא שרי אלא משום כ"ה... ומ"מ נ"ל אם נפסק ציצית בר"ה בטלית קטן א"צ לפשטו אפי' בחול דהפשיט' הוי גנאי גדול והא דנקט בש"ע בשבת לרבנות דאע"ג דיש בו ג"כ איסור שבת א"צ להסירו ובשבת א"צ למהר לצאת מב"ה עמ"ש בי"ד סימן ש"ג אבל בחול צריך למהר לילך לביתו לפשוטו והרואה בחבירו שנפסקו ציצית לא יאמר לו עד שיבא לביתו ומשמע שם בסימן שע"ב דיקראנו לבא לביתו ושם יאמר לו שיפשיטנו ומשמע בשבת דף פ"ב דאם ידע מאתמול שהוא פסול אסור ללבושו בשבת דה"ל לתקוני מאתמול וכ"מ מ'ל' התשו' הנ"ל וכ"מ סי' שנ"ה ס"ב וע"ש בהג"ה ס"ג ומ"ש סי' ש"ב ונ"ל דבחול אם אין ציצית נמצאים בעיר דינן כמו בשבת...

43. משנה ברורה סימן יג

(י"ד) מכח כבוד הבריות - ודוקא אם אין יכול להשיג בבהכ"נ טלית שאולה:

(טז) אסור - עיין במ"א שמסיק דמה שמחמיר הרמ"א בחול לא קאי על מה שכתב בתחלה ואפילו בטלית קטן דבט"ק אם נודע לו שהציצית פסולין דיש לו גנאי גדול לפושטו מתחת בגדיו בין בבהכ"נ ובין ברבים אין צריך לפושטו דבגנאי גדול דוחה כבוד הבריות אפי' איסור דאורייתא בשב ואל תעשה אך צריך למהר לילך לביתו או לבית שלפני בהכ"נ ויפשיטנו שם אף שהוא עוסק בבהכ"נ בדבר מצוה מפני שהוא איסור תורה אבל בשבת א"צ למהר לצאת מבהכ"נ כל עוד שהוא עוסק במצוה והרואה בחבירו שנפסקו לו הציצית לא יאמר לו עד שיבא לביתו דהיינו שיקראנו לבוא לביתו ושם יאמר לו שיפשיטנו. עוד כתב המ"א דאם אין ציצית בעיר דינו בחול כמו בשבת וה"ה טלית דמחוייב רק מדרבנן כגון שאולה לאחר שלשים יום דינו בחול כמו בשבת:

44. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרפה

סעיף ז

י"א שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא, לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין בשבתות הללו כדי לשמוע פרשיות אלו שהם מדאורייתא. הגה: ואם אי אפשר להם לבא, מ"מ יזהרו לקרותם בניגנתם ובטעמם (מצא כתוב).

45. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מז עמוד א

אמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש: לגבל ולתפלה ולנטילת ידיים - ארבעה מילין... אמר רבי יוסי ברבי חנינא: לא שנו אלא לפניו, אבל לאחריו - אפילו מיל אינו חוזר. אמר רב אחא: ומינה, מיל הוא דאינו חוזר, הא פחות ממיל - חוזר.

46. רש"י מסכת פסחים דף מז עמוד א

לגבל - המגבל עיסת אחרים בשכר, וכלי בעל הבית טמאים, עד ארבע מילין - הטריחוהו חכמים לילך למקוה לטבול כליו, וכן לתפלה, אם מהלך אדם בדרך ובא עת ללון ולהתפלל, אם יש בית הכנסת לפניו ברחוק ארבע מילין - הולך ומתפלל שם ולן שם, וכן לנטילת ידיים לאכילה, אם עתיד למצוא מים לפניו בארבע מילין - הולך לשם ונוטל את ידיו. אלא לפניו - אנטילת ידיים ואתפלה דמהלך בדרך קאי, דאילו גבל - ילך עד ארבע מילין, דמה יש לו להפסיד?

47. רמב"ם הלכות ביכורים פרק ח

הלכה יא

לא יעשה אדם עיסתו בטומאה לכתחלה אלא יזהר וישתדל ויטהר הוא וכליו כדי להפריש חלה טהורה, היה בינו ובין המים יתר על ד' מילין יעשנה בטומאה ויפריש חלה טמאה.

48. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ד

הלכה ב

טהרת ידיים כיצד רוחץ ידיו במים עד הפרק ואחר כך יתפלל, היה מהלך בדרך והגיע זמן תפלה ולא היה לו מים אם היה בינו ובין המים ארבעה מילין שהם שמונת אלפים אמה הולך עד מקום המים ורוחץ ואחר כך יתפלל, היה בינו ובין המים יותר על כן מקנח ידיו בצרור או בעפר או בקורה ומתפלל.

49. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן צ

סעיף טז

ההולך בדרך והגיע לעיר ורוצה ללון בה, אם לפניו עד ד' מילין מקום שמתפללים ב'י, צריך לילך שם; ולאחריו, צריך לחזור עד מיל, כדי להתפלל ב'י.

50. משנה ברורה סימן צ

(ג) אם לפניו - דוקא בדרך ההולכת לפניו שבלא"ה יצטרך לבסוף לילך שם אבל בצדדין דינו כמלאחריו:
(גב) ולאחריו וכו' - עיין בס"ק הקודם והיושב בביתו דינו כמלאחריו ע"כ הדר בישוב תוך מיל למקום שמתפללין בעשרה צריך לילך בכל יום בבוקר להתפלל בעשרה אבל לא בערב כי א"צ לילך בלילה בדרך בשביל מנין וזה הסעיף הוא תוכחת מגולה לאותן האנשים שהם בעיר ומתעצלים לילך לבהכ"נ להתפלל מנחה ומעריב:

51. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן צב

סעיף ד

צריך לרחוץ ידיו במים, אם יש לו; ואם אין לו, צריך לחזור אחריהם עד פרסה. והני מילי כשהוא הולך בדרך והמים נמצאים לפניו, אבל אם צריך לחזור לאחוריו למקום מים עד מיל, חוזר; יותר ממיל, אינו חוזר. ואם מתירא שיעבור זמן התפלה, ינקה ידיו בצרור או בעפר או בכל מידי דמנקי (ועיין לקמן סי' רל"ג).

סעיף ה

רחץ ידיו שחרית והסידע דעתו, צריכים נטילה לתפלה, אם יש לו מים, אע"פ שאינו יודע להם שום לכולך, ולא יברך; ואם אין לו מים מזומנים, אין צריך לחזור וליטול. הגה: ואפי' היו ידיו מלוכלכות ונוטלן לתפלה, אינו מברך וכדלעיל סי' ז'.

52. משנה ברורה סימן צג

(יג) לרחוץ - הטעם ע"ז עיין לעיל בריש סי' ד' במ"ב. וגם לתפלת מנחה וערבית צריך נטילה וכדלקמן ברל"ג ס"ב. ודעת הרמב"ם דהיכא דצריך ליטול ידיו ולא נטל וגם לא נקה אותן בצרור אפי' בדיעבד אין תפלתו תפלה וצ"ע לדינא [פמ"ג] ועיין בביאור הלכה שביארנו דאין חוזר ומתפלל:

(טו) צריך - ודוקא כשיודע שהם מלוכלכות אבל בסתם ידים מיקל בסמוך ס"ה עי"ש:

(כו) אין צריך וכו' - ואעפ"כ צריך לנקות אותן במידי דמנקי דדילמא מודבק בו מעט צואה או זיעה ע"י הנגיעה במקומות המכוסין ויתקנה ע"י הנקיון. ודוקא בסתם ידים מיקל המחבר אבל אם נגע במקום מטונף וכ"ש כשעשה צרכיו אף בתפלת המנחה צריך לחזור אחר מים:

53. שולחן ערוך אורח חיים הלכות נטילת ידים סימן קסג

סעיף א

אם אין מים מצויים לפניו ברחוק יותר מארבעה מילין, ולאחריו מיל, יטול ידיו במפה ואוכל פת או דבר שטיבולו במשקה (או אוכל ע"י כף).

54. משנה ברורה סימן קסג

(ב) מצויים וכו' - אבל כשמים מצויים אסור אף במפה דילמא אתי למינגע:

(ג) לפניו ברחוק יותר וכו' - ר"ל כשהולך בדרך ומשער שלא ימצא מים אף ברחוק יותר מארבעה מילין והוא רוצה לאכול אז התירו לו לאכול ע"י כריכת מפה על ידיו אבל אם הוא משער שישגיג מים תיכף אחר ד' מילין מחוייב להמתין עד שיבוא לשם ולאחריו דיש לו טרחא לחזור מדרכו סגי בשיעור מיל כשמשער שלא ימצא בו מים מותר ע"י מפה. וכתבו האחרונים דה"ה אם מסופק שמא לא ימצא מים לפניו בשיעור ד' מילין ולאחריו מיל והוא תאב לאכול מותר ג"כ ע"י מפה...

55. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כז עמוד א

משנה. רבי אליעזר אומר: ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, אחת ביום ואחת בלילה. וחכמים אומרים: אין לדבר קצבה, חוץ מלילי יום טוב ראשון של חג בלבד...

56. רש"י מסכת סוכה דף כז עמוד א

ארבע עשרה סעודות - ובגמרא מפרש טעמא.

אין לדבר קצבה - אם רצה להתענות - אין אנו זקוקין לו, אלא אם יאכל - לא יאכל חוץ לסוכה.
חוץ מלילי יום טוב הראשון - שאינו רשאי להתענות, כדיליף בגמרא.

57. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כז עמוד א

מאי טעמא דרבי אליעזר? תשובו כעין תדורו, מה דירה - אחת ביום ואחת בלילה, אף סוכה - אחת ביום ואחת בלילה. - ורבנן: כדירה, מה דירה - אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל, אף סוכה נמי - אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל. - אי הכי, אפילו לילי יום טוב ראשון נמי! - אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידא: נאמר כאן חמשה עשר ונאמר חמשה עשר בחג המצות, מה להלן - לילה הראשון חובה, מכאן ואילך רשות, אף כאן - לילה הראשון חובה, מכאן ואילך רשות - והתם מנלן? - אמר קרא בערב תאכלו מצת - הכתוב קבעו חובה.

58. רש"י מסכת סוכה דף כז עמוד א

מכאן ואילך רשות - דהכי ילפינן לה בפרק בתרא דפסחים (קכ, א): ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת מה שביעי רשות - אף ששה רשות, לפי שהשביעי בכלל שבעת ימים תאכל מצות ויצא מן הכלל, ללמד שאכילת מצות האמור בו אינו חובה - אלא אם באת לאכול - תהא אכילתך מצה ולא חמץ, ולא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא.
והתם גופיה מנלן - דלילה הראשון מיהא חובה.

59. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כח עמוד ב
משנה. כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי. ירדו גשמים, מאימתי מותר לפנות - משתסרח המקפה...

60. רש"י מסכת סוכה דף כח עמוד ב
מאימתי מותר לפנות - הימנה ולירד.
משתסרח המקפה - משתתקלקל המקפה, כל תבשיל קפוי, לא רך ולא עב קרוי מקפה.

61. רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ו
הלכה ז
אכילה בלילי יום טוב הראשון בסוכה חובה, אפילו אכל כזית פת יציא ידי חובתו, מכאן ואילך רשות, רצה לאכול סעודה סועד בסוכה, רצה אינו אוכל כל שבעה אלא פירות או קליות חוץ לסוכה אוכל כדין אכילת מצה בפסח.

הלכה י
ירדו גשמים הרי זה נכנס לתוך הבית, מאימתי מותר לפנות משירדו לתוך הסוכה טפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסד אפילו תבשיל של פול, היה אוכל בסוכה וירדו גשמים ונכנס לביתו ופסקו הגשמים אין מחייבים אותו לחזור לסוכה (כל אותו הלילה) עד שיגמור סעודתו, היה ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים אין מטריחין אותו לחזור לסוכה כל אותו הלילה אלא יישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר.

62. שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרל"ט
סעיף ג

אכילה בסוכה בליל יו"ט הראשון, חובה; אפי' אכל כזית פת יציא י"ח; מכאן ואילך רשות; רצה לאכול סעודה, סועד בסוכה; רצה אינו אוכל כל ז' אלא פירות וקליות חוץ לסוכה אוכל כדין אכילת מצה בפסח...
סעיף ה

ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית; מאימתי מותר לפנות, משירדו לתוך הסוכה טפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל אפילו תבשיל של פול. הגה: ואפילו אין תבשיל לפניו (סמ"ג והגהות אשר"י). ומי שאינו בקי בזה השיעור, ישער אם ירדו כ"כ גשמים לבית אם היה יוצא, יציא מסוכתו ג"כ (א"ז והגהות אשר"י פרק הישן ומרדכי פ"ב מיימוני פ"ו ומהרי"ל); וכל זה דווקא בשאר ימים או לילות של סוכות, אבל לילה הראשונה צריך לאכול כזית בסוכה אף אם גשמים יורדין (טור ור"ן והרא"ש), ויקדש בסוכה (כדי) שיאמר זמן על הסוכה (ת"ה סי' צ"ה).

64. משנה ברורה סימן תרל"ט

(יט) בליל יו"ט הראשון חובה - ר"ל דבליל יו"ט הראשון מחוייב לאכול בסוכה ואפילו אם אינו אוכל אלא כזית משא"כ מליל זה והלאה אפילו בשבת ויו"ט דמחוייב לאכול פת אינו מחוייב לאכול בסוכה אלא אם אוכל יותר מכביצה דהוי אכילת קבע. והטעם דלילה זה חמיר דגמרינן ט"ו ט"ו מחג המצות מה התם רק לילה הראשונה חובה מכאן ואילך רשות אף ה"נ לענין סוכה:
(כ) כזית - דכיון דגמרינן מחג המצות לגמרי גמרינן מניה מה התם בכזית דגן אף הכי בכזית דגן:
(ל) אבל לילה וכו' - דאף שהוא מצטער מחמת הגשם וכל מצטער פטור מסוכה סבירא ליה להרמ"א כדעת הפוסקים דסוברין דבלילה ראשונה אף מצטער חייב וטעמם דכיון דגמרינן ט"ו ט"ו מחג המצות לגמרי גמרינן מה התם בכל גוויי חייב אף בסוכות כן. ודע דיש עוד מגדולי הראשונים דסבירא להו דגזרה שוה זו לאו להכי אתיא ואין לחלק בין לילה הראשונה לשאר ימים וע"כ הכריעו כמה אחרונים דאף דמחוייב לאכול בסוכה מחמת ספק ברכת לישב בסוכה, לא יברך דספק ברכות להקל עוד כתבו דראוי להמתין עד חצות הלילה פן יעבור הגשם דאם יעבור יכנס לסוכה ויברך ברכת לישב בסוכה ויאכל ויוצא בזה המ"ע לכו"ע ויש מאחרונים שכתבו דאין כדאי להמתין כל כך דאם ימתין עם אכילת ב"ב הגדולים והקטנים אין לך מניעת שמחת יו"ט יותר מזה [שע"ת] וכן בא"ר ופרי מגדים לא הזכירו שיעור חצות רק כשעה או שתיים ואם לא פסקו יעשה אז קידוש בסוכה כמו שכתב הרמ"א:

65. שמות פרשת בשלח פרק טו

(ב) עֲזֵי וְזַמְרַת יְהוָה לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלֵי וְאַנְוָהוּ אֶלְהֵי אֲבִי וְאַרְמְנָהוּ:

66. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מב עמוד א

ואמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: כל המברך על החדש בזמנו - כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא: החדש הזה וכתוב התם זה אלי ואנוהו. תנא דבי רבי ישמעאל: אילמלא (לא) זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש - דיים. אמר אביי: הלכך נימרינהו מעומד.

67. רש"י מסכת סנהדרין דף מב עמוד א

דיין - אילו לא זכו למצוה אחרת אלא לזו שמקבלין פני שכינה פעם אחת בחדש כדאמרן בגזירה שוה. אמר אביי - הואיל ומקבל פני שכינה הוא - מעומד בעי לברוכי, מפני כבוד שכינה שהוא מקבל.

68. שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - אורח חיים סימן מא

שאלה: אם המולד של ר"ח אדר היה בער"ח ואז כלה זמן קידוש לבנה בפורים באופן שליל י"ד שהיא ליל קריאת המגילה היא לילה אחרון שיכולים לקדש הלבנה ואם לא קדשוהו בו בלילה עבר הזמן. ולא נראית הלבנה כל אותן הימים ובליל י"ד באמצע קריאת המגילה נתפזרו העבים וזרחה הלבנה אם יש להפסיק באמצע קריאת המגילה לקדש הלבנה כי אולי אם ימתינו עד סוף הקריאה תתכסה בעבים. תשובה: אמרתי לכאורה דבר זה במחלוקת שנויה, וז"ל הטור בסי' תרצ"ב בעה"ט כ' מסתברא כיון שברכה אחרונה במנהגא תליא מילתא אין לגעור במי שסח בקריאתה דלאו הפסקה היא אלא בקריאה תליא מילתא. ואינו נראה דכיון שהוא מברך צריך שלא להפסיק דמה נ"מ דתליא במנהגא סוף סוף הוא מברך. והב"י דחה דברי הטור דכיון דתליא במנהגא אין הברכה אחרונה שייך להמגילה, ומסיק הב"י דכל זה לענין הקורא אבל השומע אין לו להפסיק משום דבעודו מפסיק לא ישמע מה שקורא הקורא. ונבוא למבוקשנו, ואומר אני אם רוב הציבור כבר קדשו הלבנה רק קצת יחידים שהמה בבה"כ רוצים לצאת באמצע לקדש הלבנה הא ודאי לאו מילתא דודאי לא ימתינו הצבור על היחידים ואין נכון להמתין משום טרחא דציבורא וא"כ אלו היחידים יצטרכו להשלים הקריאה אח"כ ואם כן אפי' אין כאן חשש הפסק כגון שעדיין לא התחיל הש"ץ מ"מ יקראו אח"כ שלא בצבור בלי רוב עם הא ודאי אינו נכון בשביל מצוה קלה דרבנן לבטל פרסומי ניסא והרי עבודה נדחית משום פרסומי ניסא ואף שאין העבודה נדחית לגמרי היינו עבודה שהיא דאורייתא אבל מצוה דרבנן נדחית אפילו לגמרי. אבל עיקר שאלתנו הוא בנדון שכל הציבור עדיין לא קדשו הלבנה אם יפסיקו כלם לקדש הלבנה ולהשלים הקריאה אח"כ. בזה לפי השקפה ראשונה לדעת בעה"ע ודאי יפסיקו אבל לדעת הטור לא יפסיקו... ובקריאת המגילה אם אירע כזה שיכלה זמן קידוש הלבנה לגמרי קודם שסיים המגילה נלע"ד לחלק שאם כל הציבור לא קידשו יפסיקו כולם ויקדשו הלבנה ואח"כ יגמרו קריאת המגילה ולא הפסידו פרסומי ניסא שהרי יגמרו כולם יחד קריאת המגילה כבראשונה. אמנם אם יחיד לא קידש הלבנה והוא קורא המגילה עם הציבור אם יפסיק לקדש הלבנה בזמן בהול ואח"כ יגמור המגילה ביחיד הא ודאי דלא שבקינן פרסומי ניסא משום מצוה דרבנן... ונשוב לדברינו להקדים קידוש הלבנה משום תדיר ועוד המגילה ודאי לא יעבור הזמן והלבנה עכ"פ יש ספק שמא תתכסה בעבים...

69. יוסף אומץ חלק א דיני קידוש הלבנה סימן תסז

מה מאוד צריך זהירות וזירוז גדול להשגיח במצות קידוש הלבנה מדי חודש בחודשו, כי רבה היא. ולא מילתא זוטרתא היא מה שאמרו חכמינו ז"ל, אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים כל חודש וחודש דיים, דמשמע ששקולה היא ככל המצוות והרי דרך העולם לקבל פני כל מושל בשר ודם אף על פי שאינו נגיד ומצוה לו, קל וחומר בן בנו של קל וחומר פניו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שאינו נראה ואף על פי כן רצונו להיראות, ואם כן מי גבר יהיה שלא יבקש לראות פניו. לכן כל אדם יזרו עצמו על היותר אפשר שלא תהיה המצוה הגדולה הזאת עוברת ממנו, כי הוא מעוות שלא יוכל לתקון עוד בחודש ההוא. והזמן לקידושה הוא מסוף שבעת ימים עד חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מרגע המולד. ואם יראה אדם שממשמש סוף הזמן לבוא, דהיינו בלילה אחד סמוך לסוף הזמן, או אפילו יותר מזה אם הוא שעת גשמים, אל יעצרנו הגשם והשלג או חושך אישון ואפילה מלקום ממיטתו אפילו בחצות לילה ואחריה מלחפש בחפש מחופש ברחובות קריה ובחצריהם ובדירתם, אולי יוכל לקדשה קודם שיעבור המועד. [ונ"ל שאם עשה כל מה שמוטל עליו כנ"ל ולא הועיל לו לקדשה בזמן הנ"ל או היה אונס בדבר, לסמוך אכל הפוסקים שפסקו מתוך התלמוד לקדשה עד מהמולד י"ו, ולא בכלל, כי זה הזמן לא כתב אלא מהר"ל בתשובותיו, והוא בעצמו כתב במנהגיו עד י"ו. ומקדימין מפני זה למוצאי שבת, כמו שאכתוב סי' ת"ט (כת"י ב)].

70. קיצור שולחן ערוך סימן צו

סעיף ז
חייבין לקדש את הלבנה בכל חודש, ואין מקדשין אותה אלא כשהוא ודאי לילה. שנראית זריחתה על - גבי הקרקע וראוי ליהנות מאורה, אם נתכסית בעב אין מקדשין אותה אלא אם כן הוא דק וקלוש ואם התחיל לברך ואחר כך נתכסית בעב גומר את הברכה, אבל אם הוא משער שלא יוכל לגמור את הברכה קודם שתתכסה אסור לו להתחיל.

71. שו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן קעח

(1) עכ"פ בארנו קצת מקור הברכה שהאמוראים מסתמכים על הברייתא, אבל עדיין לא הונח לנו בהא דעוררנו אי הוי מצוה וחיוב, דבש"ס ורמב"ם ושו"ע שנינו רק הרואה וכו', אך מפשטות הפוסקים נראה דהוא מצוה כנ"ל. ואא"ז מצאנו זי"ע אמר שבזמן מעונן מחויב בלילה האחרון של זמן קידוש לבנה להיות ניעור כל הלילה שאפשר שיתבהרו השמים שיוכל לקיים המצוה ואל"ה מיקרי עבריינן...

72. דרך פקודיך מצות עשה ד חלק המעשה

(2) מברכין עליה כל זמן שהיא בחידושה דהיינו חצי הזמן מן כ"ט יום י"ב שעות תשצ"ג חלקים (עח) שעד חצי הזמן הזה היא מוספת אור וחידוש, מה שאין כן אחר הזמן הזה מתחלת להתחסרעט. (הג"ה, אמרו לי מגידי אמת בשם אדמו"ר הרב מהריע"צ צוק"ל באם לא נראית הלבנה בזמנה עד אחר אותו הזמן יאמר המימרא בגמרא [סנהדרין מב א] מאי מברך אמר רב יהודה ברוך אתה ד' אלקינו מלך העולם אשר במאמרו וכו'פ), ולי נראה לומר בריך רחמנא מריה מלכא דעלמא אשר במאמרו וכו' וכן אני נוהג בכל ספק ברכותפא)).